

meg megfelelő szakértelemmel rendelkező előadók segítségével. A front közeledése miatt az 1944/45-ös tanévet csak elkezdni lehetett, a front után pedig a Népfőiskolát nem újították fel. Később, esperesként rendszeresen részt vettem a Somogyi Egyházmegye közgyűlésein, ahol szinte valamennyi volt népfőiskolásunkkal mint egy-egy gyülekezet gondnokával vagy presbiterével találkozhattam. Rajtuk keresztül népfőiskolás leányainkról, családi és gyülekezeti szolgálataikról örvendetes híreket kaptam. A csurgói Népfőiskola szolgálata – ha csak két éven át is – nem volt hiábavaló, kár, hogy amíg akár a veszprémi, akár más református népfőiskolákról egyházi sajtónk a háború után többször is ódákat zengett, a csurgóirol egyetlen sor megemlékezés a mai napig nem történt.⁵

A népes Matolcsy-család is egymásra talált. Az évente megrendezett Matolcsy Találkozók közül a jubileumi tizediket az igazgatótanácsi elnök születésének 125., halálának 50. évfordulója tiszteletére Csurgón rendezték 2012. július 14-én. Az alkalomra Matolcsy Sándor csurgói tevékenységéről szóló könyv is megjelent.

Az államosítás után tárgyi és személyi feltételek tekintetében modern, gazdagon felszerelt iskolában, felkészült tanárokkal folyhatott a tanítás. Az építés, a gyarapodás minden lépése itt maradt. A Matolcsy- örökség így, ki nem mondhatóan tovább élt. Fáival, gondozott sétányaival, emlékműveivel, hagyományos gyermekközpontúságával vonzerővé vált. Az 1993-ban újraindult Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium Könyvtára megkapta a rangos „Örökségünk – Somogyország kincse” címet. A 2004-ben megjelent *Városépítés Magyarországon* című építészeti szakkönyv fotót is közöl a gimnáziumról, amelyet „Közép-Európa legszebb iskolaparkja vesz körül.”⁶

Horváth József

Százhuszonöt éve született Rokfalusy Lajos hegymászó és turista

Vajon a hegymászók, turisták és utazók besorolhatóak-e a honismeret, a hon megismerésének első vonalába tartozók közé, vagy ezt csak néhányan szeretnék így látni a maguk hazabeszélő, esetleg elfogult nézetei alapján? Nos, e kérdés feltevése bizonyosan álnaiv, hiszen nem kell ahhoz különösebb éleslátás, hogy a véleményt formáló rádöbbenjen: aki minden idejét a szabad természetben tölti, mint turista, s bejárva hegyeket és völgyeket gyűjti ismereteit a *honról*, az éppen úgy nem lehet másodlagos – vagy megtört – személy e körben, mint a hasonló „műfajban” mozgó hegymászók vagy utazók. S ha már minden esetleges vitán felülemelkedve megállapítjuk, hogy a hegymászók, – ha ritkán szerepelnek is a HONISMERET oldalain – a hon megismerésének „bajnokai” közé tartoznak, tegyük is meg mindent, hogy közülük legalább a kiemelkedők emlékét tartsuk ébren, amennyire tőlünk telik. Ennek jegyében született meg ez az írás (is).

Rokfalusy Mihály és Répászky Mária fia Lajos, akit a valaha élt egyik legkiválóbb magyar hegymászóként tart nyilván az emlékezet, 125 évvel ezelőtt, 1887. október 24-én látta meg a napvilágot a felvidéki Lőcsén. Öten voltak testvérek, Lajoson kívül László, Géza, Dezső és az egyetlen leány, Anna. Utóbbiak életéről nem sokat tudunk, az viszont ismert, hogy a család 1888-ban átköltözött egy másik, Lőcséhez hasonlóan híres szépségi városba, Iglóra. Lajos itt töltötte egész ifjúkorát, itt végezte elemi és középiskolai tanulmányait, számára ez a város vált alfává és omegává, ide vágyakozott vissza mindig, amikor a történelem vihara életének útját egészen másfelé kanyarította. Már aprócska, tíz éves gyermekként járta a környék hegyeit, persze nem egyedül, hanem hasonló korú társaival, kis csapatba verődve. Az viszont az igazsághoz tartozik, hogy eleinte gyümölcsöt szedni mentek, s csak később hatott rájuk erős vonzerővel a természet a maga szépségeivel. Ám amint az utóbbi szempont vált elsődlegessé a szabad természetbe vezetett kiruccanásaik okai között, úgy erősödött meg benne a Magas-Tátra iránti, soha többé el nem múló vonzalom.

Az iglói középiskolában e téren még példaképre is akadt: egyik tanára, Hajts Lajos (1866–1933) korának kiváló hegymászója és „Tátra járója” volt. Hajts a Magyarországi Kárpát-Egyesület, vagyis az ország első, még 1873-ban Tátrafüreden megalakult turistaegylete Iglói Osztályának volt a titkára. Mint

⁵ Dr. Horváth i. m. 26.

⁶ Takács Sarolta: *Városépítés Magyarországon*. Officina Nova Kiadó, Bp., 2004.

Rokfalusy Lajos (balra) hegymászó társaival

mászása a Kis-Papirusz völgyből, 1912. június 6-án; Weber-csúcs és Szurdok-völgyet, a Hernád-áttörést és más nevezetes, látványokban bővelkedő helyeket is bejárták, s eljutottak a Magas-Tátra-ba is. Aztán nemcsak kirándultak, de útjelzéseket is festettek, forrásokat is tisztogattak. Végül e túrák hatására lett az ifjú Rokfalusy maga is lelkes és szenvedélyes turista, s ezt tanítóképzős korában is folytatta.

Miután képesítését 1906-ban megszerezte, Korpán és Iglón tanított. Ugyancsak 1906-ban kezdte meg hegymászóként sorra meghódítani a Magas-Tátra csúcsait, s az ezt követő 22 év során szinte valamennyire feljutott. Kitarásának és rendkívüli akaraterejének köszönhetően kora egyik legjobb hegymászójává vált. 1911-re Grósz Alfréddel és Kregczy Tibolddal megalakították a sok hegymászó sikert elért, híres „Szepesi trió”-t. (Ezt az elnevezést az indokolta, hogy mind a hárman szepesi születésűek, s életüket is e „cipszer” megyében töltötték.) S ha már itt tartunk, említsünk is meg néhányat a szepesi trió tátrai túrái közül: Középső-Jávor-torony és Jávor-gerinc teljes bejárása délről észak-nyugatra, 1911. június 3-án; Kék-tavi-torony déli falának megjárása a Kis-Papirusz völgyből, 1912. június 6-án; Weber-csúcs és Szurdok-völgyet, a Hernád-áttörést és más nevezetes, látványokban bővelkedő helyeket is bejárták, s eljutottak a Magas-Tátra-ba is. Aztán nemcsak kirándultak, de útjelzéseket is festettek, forrásokat is tisztogattak. Végül e túrák hatására lett az ifjú Rokfalusy maga is lelkes és szenvedélyes turista, s ezt tanítóképzős korában is folytatta.

Noha gyakran mászták meg a Tátra csúcsait hárman együtt, beírva nevüket a vezető nélküli hegymászás történetébe, Rokfalusy más neves felvidéki hegymászókkal és turistákkal együtt is járta a hegyeket. Néhány név az utóbbiak közül: Balla Gyula, Hefty Gyula Andor, Jordán Oszkár, Kátai Ernő, Maurer Ede, Votisky Zoltán. Hefty Gy. Andor volt például kötélházi 1911. szeptember 12-én, amikor a Fehér-tavi-csúcs déli falát mászták meg a Vörös-tó katlanából, meg 1913. március 25-én is, amikor abszolvták a Hátsó-Szoliszko-torony nyugati csúcsát lemenetben. (Tegyük hozzá, hogy éveken keresztül ez számított a legnehezebb tátrai útnak!)

Rokfalusy Lajos a Tátrai Önkéntes Mentő Bizottság (TÖMB) tagjaként a hegyi baleseteket szanvedetek mentésében is aktív részt vállalt. 1912-től pedig a Magas-Tátrában a Zöld-tavi Frigyes menedékház gondnokaként segítette, de bátran fogalmazhatunk úgy is, hogy szolgálta a hegymászókat és túrázókat. Ha azt mondjuk, hogy élt-halt a Magas-Tátráért, talán még kevesebbet mondunk a valóságnál.

1919-ben, mint oly sokaknak, neki is el kellett hagynia szülőföldjét és imádtott hegységét, a Magas-Tátrát. A létrejött új államalakulatból, Csehszlovákiából a trianoni Magyarországra kényszerült távozni. Ám az új határhoz legközelebb eső városba, Salgótarjánba költözött, hogy a lehető legközelebb legyen mindahhoz, ami számára az életet jelentette. Itteni letelepedésében az is szerepet játszott, hogy ugyancsak a Szepességéből és ugyancsak kényszer hatására eltávozott Förster Kálmán lett Salgótarján polgármestere, meg az MKE Salgótarjáni Osztályának elnöke. Rokfalusy pedig 1922-23-ban az utóbbi egyik alapítója és titkára.

Nagy szerepe volt a salgótarjáni turistaság, meg az itteni sí-élet megindításában. Az pedig már természetes, hogy közreműködött a Salgó menedékház létesítésében is. Később a Salgótarjáni Bányász Torna Club (SBTC) Turista Szakosztálya diszelnökévé választotta. Ezekben az években még aktívan, télen-nyáron túrázott és mászta a hegyeket. Kényszerből főleg az Alpokat kereste fel, járt a Grossglockneren, az Ortleren, a Königspitze-csoportban és más nevezetes helyeken. 1931-től az MKE gazdasági és menedékház bizottságának tagja, majd a Magyar Turista Szövetség Mentés és Vezetésügyi Bizottságának előadója. 1939-ben megkapta az MTSZ jubiláris emléklapját. A kiváló szlovák hegymászóval, Puskás Arnóval (akkor a Fehér-tavi menedékház gondnokával) folytatott levelezése szerint 1956. augusztus 20-án végre sikerült – feleségével együtt – elutaznia Iglóra, itt élő testvéreihez. Erről ő maga így írt: „13 évi távollét után végre alkalmam nyílik arra, hogy viszontláthassam szeretett Magas-Tátrát, melynek minden csúcsán fínt álltam, s részese voltam néhány első megmászásának (Fehér tavi csúcs, Kék tavi torony, Markazit torony déli fala, Weber csúcs É-Ny-i éle, stb).”

Nyolcvanadik születésnapján a Salgótarjáni Bányász T.C. Természetbarát Szakosztálya bensőséges ünnepségen emlékezett egyik alapító tagjára, és Szlovacsek Gyula szakosztályi intéző méltatta a népszerű „Roki bácsi” munkásságát. A megemlékezést követően Hepka József szakosztályvezető adta át a turistatársak ajándékát. Aztán tagja volt a Budapesti Egyetemi Turista Egyesületnek is. 1973-ban részt vett az eresztvényi hegymászó találkozón. Még idős korában is kedélyes, jó humorú ember volt, aki nyugdíjazásáig ipari iskolai igazgatóként tevékenykedett Salgótarjában. Ott is hunyt el 1974. április 27-én. Hamvait – végakarata szerint – Iglón, a városi temetőben található családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

Születésének 120. évfordulóján, 2007. április 28-án, *Rokfalusy Lajos emléktúrát* szervezett a Nógrád megyei Természetbarát Szövetség. Az útvonal Salgótarján, Tánics Szakközépiskola–Pipis-hegy–Karancs–Somos-Salgóvár–Ponyi-pusztá–Pécskö–Salgótarján, Tánics Szakközépiskola volt. 2007. november 4-én a Pécskö csúcsán lévő oszlopon Rokfalusy emléktáblát helyeztek el, Nyíri László pedig beszédet mondott, a kiváló hegymászóra és turistára emlékezve.

Túráinak leírása, miként „Életem útja” című életrajzi könyve is kéziratban maradt. Mert, hogy mindkettőt elkészítette, azt maga közölte a nyilvánossággal. Sorsuk azonban ismeretlen.

Időskori arcképe

Polgárdy Géza

Tükör a Balatonról

A hetven éve elhunyt Móricz Zsigmond Balaton-képe

Móricz Zsigmond hetven éve halott. Már életében eldőlt, hogy a magyar irodalom egyik legnagyobb jelentőségű és hatású alakja. Az 1945 utáni évtizedekben pedig kiemelt szerepet kapott a hivatalos kánonban, mint a két világháború közötti magyar társadalom, különösen a parasztság és a dzsentri életének kritikai hangú ábrázolója. A Móricz iránti olvasói érdeklődés, nyilván a kötelező olvasmány jellege miatt, az évtizedek alatt alaposan elhalványult. Az utóbbi években, nem utolsósorban a kortárs írók (Estherházy Péter, Grecsó Krisztián) munkái nyomán, egyes irodalomtörténészek (Szilágyi Zsófia) kutatásai eredményeként, Szabó István új Rokonok feldolgozása hatására, és immár két megjelent naplókötete miatt ez az állapot megváltozott. Móricz újra a közönség és az irodalomtudomány érdeklődésének fókuszába került.

Jelen írás a riporter Móricz újrafelfedezésére tesz kísérletet egy zavarba ejtő téma kapcsán. Móricz és a Balaton. Bár jól tudjuk, a „magyar tenger”, szívünknek oly kedves tavunk a XIX. század óta jelen van a magyar irodalomban költők és írók jóvoltából, Móricz nevét hallván csak keveseknek jut eszébe, hogy erről is írhatott.

Pedig közismert, hogy Móricznak több mint harminc évig volt vasúti szabadjegye, keresztül-kasul bejárta az országot, nem volt annak olyan szeglete, amelyben meg ne fordult volna. Úgy ismerte az embereket, mint a gyermekeit. Mindenhová elment, ahonnan valamilyen izgalmas esetről hallott, ahol érdekes emberekkel válthatott szót életükről és az ország sorsáról, mindannyiunk közös ügyeiről. Ezekről az útajairól megirandó témák tuatájával érkezett mindig haza, és rögtön hozzá is fogott azok földolgozásához. Némelyikből újságcikk lett, publicisztika, sajátos móríczos „riport”, másokból novella vagy akár egy regény magja. Mégis Móricz elsősorban az Alföld, a Tiszántúl írója, szépirodalmi műveinek, regényeinek és elbeszéléseinek általában ez a táj a színtere, az itt élő emberek a szereplői, hősei, az ő sorukban mutatja meg a XX. század első fele Magyarországnak társadalmi és egyéni létproblémáit.